

NOVÁ LIPSKÁ CHARTA

Transformačná sila miest
pre verejné blaho!

A PREAMBULA

Lipská charta z roku 2007 inšpirovala urbánnu politiku v Európe i mimo nej. Jej hlavným posolstvom je podpora integrovaného a udržateľného rozvoja miest a toto posolstvo dnes platí rovnako ako v roku 2007. V súčasnosti však majú priamy a lokálny dopad na mestá v celej Európe naliehavé globálne výzvy, ako sú zmena klímy, strata biodiverzity, nedostatok zdrojov, migračné pohyby, demografické zmeny, pandémie a rýchlo sa meniace ekonomiky. Zároveň sa môžu prehlbovať rozdiely v našich spoločnostiach. Digitálne technológie navyše drasticky transformujú spoločnosť a vytvárajú potenciálne politické, sociálne, ekologické a ekonomické výhody. Tieto technológie však zapríčiňujú aj nové výzvy ako napríklad digitálna priepasť, nedostatok súkromia, problémy s bezpečnosťou a závislosť od trhu. Potreba aktualizácie pôvodnej Lipskej charty je reakciou na tieto výzvy.

Potrebu udržateľnej transformácie zdôrazňuje Agenda pre udržateľný rozvoj do roku 2030, najmä cieľ udržateľného rozvoja 11, ktorý sa zameriava na to, aby boli mestá inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné, ďalej Nová urbánna agenda, Parížska dohoda a Zelená dohoda Európskej komisie. Cieľom Zelenej dohody je urobiť z Európy prvý klimaticky neutrálny kontinent na svete a Európa ako celok má silnú zodpovednosť a aj kolektívnu schopnosť dosiahnuť tento cieľ. Nová Lipská charta poskytuje politický rámec na predikciu a realizáciu európskych a globálnych dohôd v mestskom meradle.

My ministri zodpovední za mestské záležitosti sme sa dohodli na Novej Lipskej charte, ktorá zdôrazňuje úsilie o všeobecné blaho s využitím transformačnej sily miest. Zahŕňa prosperitu, spoľahlivé verejné služby všeobecného záujmu, ako aj znižovanie a prevenciu nových foriem sociálnych, hospodárskych, environmentálnych a územných nerovností. Naším spoločným cieľom je zabezpečiť a zvýšiť kvalitu života vo všetkých európskych mestách a v ich funkčných oblastiach. Na nikoho by sa v tomto smere nemalo zabúdať.

Poukazujeme na to, že mnohé mestá už preberajú zodpovednosť a vedú transformáciu smerom k spravodlivým, zeleným a produktívnym spoločnostiam. Vyžaduje si to dobré vedenie, spoľahlivé riadenie miest a zdroje. Mestá potrebujú podporu všetkých úrovní vlády a všetkých kľúčových aktérov, vládnych aj mimovládnych.

Opätovne potvrdzujeme podporu transformácie prostredníctvom integrovaného mestského rozvoja s miestne orientovaným, viacúrovňovým a participatívnym prístupom.

Zdôrazňujeme dôležitú podporu zo strany Európskej únie pre integrovaný rozvoj miest vrátane politiky súdržnosti a ďalších politík EÚ, ako aj výskumných programov a iniciatív s mestským rozmerom.

Uznávame, že Urbánna agenda EÚ etablovaná Amsterdamským paktom významne prispela k široko oceňovanému viacúrovňovému prístupu a prístupu viacerých zainteresovaných subjektov k rozvoju miest.

Zdôrazňujeme našu podporu cieľov Územnej agendy 2030. Spolu s Novou Lipskou chartou presadzuje miestne orientovaný prístup ako zastrešujúci princíp pre všetky miesta a oblasti politiky. Nová Lipská charta poskytuje návod k uplatňovaniu tohto prístupu v mestách a ich funkčných územiach. Preto podporujeme posilnenie spolupráce medzi všetkými zainteresovanými subjektami.

B TRANSFORMAČNÁ SILA EURÓPSKÝCH MIEST

Európa má širokú škálu malých, stredných a veľkých miest. Ako súčasť polycentrickej štruktúry osídlenia sú to funkčné oblasti s rôznymi potenciálmi a výzvami. Európske mestá sú viac ako len miesta husto usporiadaných stavieb. Umožňujú aj kultúrnu, sociálnu, ekologickú a ekonomickú interakciu. Väčšina miest je unikátna, historické centrá mimoriadnej kultúrnej hodnoty formujú európske mestské dedičstvo a identitu jeho občanov. Kultúra je teda jadrom každého udržateľného mestského rozvoja vrátane ochrany a rozvoja hmotného a iného kultúrneho dedičstva. Mestá sú miestami pluralizmu, tvorivosti a solidarity. Kultúrne a politické tradície sú základom rozvoja miest, ktorý odráža demokratické práva a hodnoty. Mestá sú tiež laboratóriami nových foriem riešenia problémov a miestom pre testovanie sociálnych inovácií.

Vysoko kvalitné, otvorené a bezpečné verejné priestory fungujú ako živé mestské územia a umožňujú ľuďom interakciu, výmenu a integráciu do spoločnosti. Dobré urbanistické plánovanie a projektovanie by mali byť posilnené tak, aby umožnili vytvoriť kompaktné, sociálne a ekonomicky zmiešané mestá s rozvinutou infraštruktúrou a zdravým prostredím, s ktorými sa obyvatelia môžu stotožniť, čo prispieva k blahu všetkých. Vyžaduje si to holistické chápanie vysokokvalitnej stavebnej kultúry Baukultur ako základu integrovaného procesu plánovania a navrhovania pre formovanie zastavaného prostredia v európskych mestách. Zároveň to zahŕňa správu a prestavbu existujúcich budov, ako aj návrh a výstavbu súčasných budov, infraštruktúry a verejných priestranstiev.

Mestá a mestské systémy potrebujú flexibilitu, ako aj schopnosť reagovať na vonkajšie rušivé udalosti a chronický stres. V súvislosti s meniacimi sa rámcovými podmienkami by bolo vhodné podporiť schopnosť miest poučiť sa z minulých udalostí, ako aj vzájomnú výmenu skúseností medzi sebou, rovnako podporiť flexibilné riadenie miest v záujme verejného blaha, čím by sa dosiahlo vytváranie spravodlivých, zelených a produktívnych miest. Prediktívne a preventívne politiky, plány a projekty by mali obsahovať rôzne scenáre na predvídanie environmentálnych a klimatických výziev a ekonomických rizík, ako aj sociálnych transformácií a záležitostí v oblasti zdravia.

B.1 TRI PRIESTOROVÉ ÚROVNE EURÓPSKÝCH MIEST

Obyvatelia dnes vo svojom každodennom živote komunikujú v rôznych priestorových mierkach. Opatrenia zamerané na miestny rozvoj by mali byť navrhnuté v primeranom priestorovom meradle. Okrem formálnych politík je potrebné presadiť špecifické a neformálne opatrenia na iných úrovniach od štvrtí až po širšiu funkčnú, regionálnu a metropolitnú úroveň. Vyžaduje si to harmonizovanú koordináciu opatrení vykonávaných na všetkých priestorových úrovniach tak, aby sa zabezpečila súdržnosť a zabránilo sa neefektívnosti.

- Mestské výzvy sú často výraznejšie **na úrovni štvrtí**. Niektoré štvrte môžu vykazovať sociálne napätie, chudobu alebo environmentálny stres. Iné štvrte sú oblasťami príchodu migrantov, alebo v nich dochádza k gentrifikácii, sociálnej mobilite a nedisponujú dostatkom dostupného bývania. Špecifické politiky pre konkrétne štvrte by preto mali podporovať miestnu angažovanosť v oblasti budovania komunity a začleňovania. Štvrte s mnohými zložitými sociálno-ekonomickými výzvami potrebujú na dlhodobú stabilizáciu politické programy a financovanie upravené na mieru. Okrem toho by sa štvrte mali považovať za potenciálne laboratóriá pre inovatívne prístupy pokrývajúce všetky oblasti rozvoja miest.
- Za miestny rozvoj sú v jednotlivých krajinách **zodpovedné miestne orgány**. Subjekty s rozhodovacou právomocou v miestnych orgánoch stanovujú strategické pokyny a konkrétne operácie pre celú mestskú oblasť. Pôsobia ako formálne prepojenie medzi malými susedstvami a širšími funkčnými oblasťami s rozhodujúcou úlohou v stabilizovaní okolia a širších vidieckych oblastí. Osobitná pozornosť sa musí venovať porovnateľným životným podmienkam občanov v malých a stredných mestách a v zmenšujúcich sa oblastiach.
- Udržateľný a odolný mestský rozvoj sa uskutočňuje v regionálnom alebo metropolitnom kontexte a opiera sa o komplexnú sieť funkčných vzájomných závislostí a partnerstiev. Príkladom je **funkčná oblasť** uvedená v Územnej agende 2030. Čiastočne to pokrýva metropolitnú oblasť alebo kombináciu iných územných celkov. S cieľom prispôbiť mestskú politiku každodenným ľudským životom musia mestá spolupracovať a koordinovať svoje politiky s okolitými prímestskými a vidieckymi oblasťami okrem iných v oblasti politiky bývania, komerčných oblastí, mobility, služieb, zelenej a modrej infraštruktúry, materiálových tokov, miestnych a regionálnych potravinových systémov a dodávok energie.

B.2 TRI DIMENZIE EURÓPSKÝCH MIEST

Transformácia miest je založená na integrácii sociálnej, ekologickej a ekonomickej dimenzie udržateľného rozvoja.

My ministri **uznávame**, že tieto dimenzie sa odrážajú v transformačnej sile miest prostredníctvom **spravodlivej, zelenej a produktívnej dimenzie**. Kombináciou, vyváženým a integrovaným spôsobom prispievajú tieto dimenzie k rozvoju odolných miest, ktoré sú schopné čeliť sociálnym, ekonomickým a ekologickým výzvam, poskytujú a zameriavajú sa na zabezpečenie vysokej kvality života pre všetkých.

Spravodlivé mesto

Transformačná sila miest poskytuje rovnaké príležitosti a environmentálnu spravodlivosť pre všetkých bez ohľadu na pohlavie, sociálno-ekonomický status, vek a pôvod – nikoho nevynecháva. Spravodlivé mesto poskytuje každému príležitosť na integráciu do spoločnosti. Všetky sociálne skupiny vrátane tých najzraniteľnejších, by mali mať rovnaký prístup k službám všeobecného záujmu vrátane vzdelávania, sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti a kultúry.

Adekvátne, prístupné, bezpečné a cenovo dostupné bývanie a dodávky energie musia

zodpovedať potrebám rôznych skupín spoločnosti vrátane starnúcej a rozmanitejšej populácie, osôb so zdravotným postihnutím, mladých ľudí a rodín. Sociálne vyvážené, zmiešané a bezpečné mestské susedstvá podporujú integráciu všetkých sociálnych a etnických skupín a generácií. Mestské oblasti s vysokým percentom migrantov potrebujú komplexnú politiku integrácie a antisegregácie.

Všetci občania by mali mať možnosť získavať nové zručnosti a vzdelanie. Vyžaduje si to dostupné vysokokvalitné predškolské a školské vzdelávanie, kvalifikáciu a odbornú prípravu pre mladých ľudí, ako aj príležitosti na celoživotné vzdelávanie, najmä v oblasti digitalizácie a technológií.

Zelené mesto

Transformačná sila miest prispieva k boju proti globálnemu otepľovaniu a k vysokej kvalite ovzdušia, vody, pôdy a využitia pôdy. Rozvoj vysokokvalitného mestského prostredia zahŕňa adekvátny prístup k zeleným a rekreačným priestorom pre všetkých. Klimaticky neutrálne dodávky energie, obnoviteľné zdroje, vykonávanie opatrení energetickej efektívnosti, ako aj klimaticky odolné a uhlíkovo neutrálne budovy prispievajú k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov a pomôžu európskym mestám prispôbiť sa dopadom zmeny klímy.

Niektoré európske priekopnícke mestá môžu už dnes poskytnúť plány, ako dosiahnuť nulové uhlíkové emisie v mestách. Transformácia si vyžaduje investície do inovatívnych a efektívnych technológií, ako aj zásadné zmeny vo výrobe a spotrebe, ktoré umožňujú vytvorenie obehového hospodárstva, ktoré predefinuje a zabezpečí udržateľné využívanie zdrojov a zároveň výrazné zníženie odpadu a emisií uhlíka.

Mestá sú vyzývané na ochranu a regeneráciu ohrozených ekosystémov a ich druhov na využívanie riešení založených na prírode, kde kvalitná zelená a modrá infraštruktúra dokáže zvládnuť extrémne poveternostné podmienky. Takto navrhnuté, spravované a prepojené zelené a modré oblasti sú predpokladom zdravého životného prostredia, pričom sú schopné sa prispôbiť zmenám podnebia a zachovania rozvoja biodiverzity v mestách.

Systémy dopravy a mobility v mestách by mali byť účinné, uhlíkovo neutrálne, bezpečné a multimodálne. Aktívna podpora by mala smerovať k nízkouhlíkovým formám mobility a logistiky vrátane prechodu na verejnú dopravu, chôdzu a bicyklovanie. Pre všetkých by mala byť prístupná verejná doprava, ktorá je cenovo dostupná, čistá, bezpečná a atraktívna. Z dôvodu zníženia potreby dopravy a mobility by polycentrická štruktúra osídlenia mala byť čo najkompaktnejšia a najhustejšia s podporou viacnásobného využitia, a to i v oblasti bývania, maloobchodu a výroby.

Produktívne mesto

Transformačná sila miest je založená na diverzifikovanej ekonomike, ktorá poskytuje pracovné miesta a zaisťuje spoľahlivú finančnú základňu pre udržateľný rozvoj miest. Mestá ako atraktívne, inovatívne a konkurencieschopné obchodné miesta potrebujú kvalifikovanú pracovnú silu, sociálnu, technickú a logistickú infraštruktúru, ako aj cenovo dostupný a prístupný

priestor. Zabezpečenie týchto predpokladov vrátane priaznivého a inovatívneho prostredia, ako aj príležitostí pre miestnu a regionálnu výrobu by malo byť neoddeliteľnou súčasťou mestského plánovania.

Okrem tradičných priemyselných odvetví sa mnohé ďalšie hospodárske odvetvia čoraz viac posúvajú smerom k digitálnemu, na služby orientovanému a nízkouhlíkovému hospodárstvu, ktoré je postavené na znalostnej spoločnosti a kultúrnom priemysle. Drobné podniky, výroba s nízkymi emisiami a mestské poľnohospodárstvo môžu byť stimulované k opätovnej integrácii výroby do miest a mestských oblastí, čo umožňuje a podporuje nové formy zmiešaných susedstiev.

Maloobchodný sektor sa v európskych mestách mení v dôsledku rastúcej digitalizácie. Základný tovar a najmä potraviny by mali byť dostupné na miestnej úrovni, aby poskytovali dobrú kvalitu života a vyvážili nepriaznivé účinky demografických zmien. Transformácia centrálnych mestských oblastí na atraktívne multifunkčné priestory poskytuje nové príležitosti pre rozvoj miest prostredníctvom zmiešaného využitia na bývanie, prácu a rekreáciu, kde sa popri bývaní, pohostinstve a voľnočasových aktivitách nachádza aj výroba, maloobchod a služby.

Digitalizácia je hlavným transformačným medziodvetvovým trendom, ktorý ovplyvňuje všetky dimenzie udržateľného rozvoja miest. V mnohých ohľadoch ponúka príležitosť na transformáciu miest. Digitálne riešenia môžu poskytovať inovatívne a vysoko kvalitné služby verejnosti a podnikom. Zahŕňajú inteligentnú mobilitu, energetickú efektívnosť, udržateľné bývanie, verejné služby, maloobchod, dodávku tovarov dennej potreby a občiansku správu vecí verejných. Digitalizácia môže súčasne spôsobiť ďalšie priestorové a sociálne rozdiely v ochrane súkromia. Digitalizáciu je potrebné formovať environmentálne udržateľným, inkluzívnym a spravodlivým spôsobom. Zo širšieho hľadiska je európska digitálna zvrchovanosť kľúčom k budúcej konkurencieschopnosti EÚ. Mestá môžu významne prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa prostredníctvom rozširovania digitálnych riešení a ich prispôbením na miestne podmienky.

C KLÚČOVÉ ZÁSADY DOBRÉHO RIADENIA MIEST

Hlavné pracovné princípy Lipskej charty z roku 2007 sú stále v platnosti. Je však potrebné ich aktualizovať vzhľadom na súčasné globálne výzvy a mali by ich implementovať všetci, ktorí sa podieľajú na rozvoji miest.

My ministri uznávame, že vyvážená a integrovaná transformácia miest a regiónov na dosiahnutie Cielov udržateľného rozvoja a cieľov Zelenej dohody Európskej únie bude úspešná vtedy, ak budú vládni aj mimovládni aktéri zo všetkých úrovní a sektorov spolupracovať a budú súhlasiť so strategickými princípmi. Tieto princípy tiež formujú základné prvky, ktoré následne rozvíjajú a implementujú Urbánnu agendu pre EÚ, ako aj mestský a územný rozmer politiky súdržnosti EÚ. Zdôrazňujeme našu podporu Územnej agendy 2030, ktorá je založená na spoločnom porozumení kľúčových zásad dobrého riadenia.

Mestská politika pre verejné blaho

Verejné orgány by mali konať v záujme verejného blaha a poskytovať služby a infraštruktúru pre verejné blaho. Tieto služby by mali byť inkluzívne, cenovo dostupné, bezpečné a prístupné pre všetkých vrátane najslabšej a najzraniteľnejšej skupiny v spoločnosti, najmä pre žijúcich v zmenšujúcich sa mestách a odľahlých oblastiach. Ide o zdravotnú starostlivosť, sociálne služby, vzdelávanie, kultúrne služby, bývanie, zásobovanie vodou a energiou, odpadové hospodárstvo, verejnú dopravu, digitálne siete a informačné systémy. Ďalej je dôležitá kvalita verejných priestranstiev vrátane zelenej a modrej infraštruktúry, ako aj ochrana a revitalizácia vybudovaného kultúrneho dedičstva. Zručnosti a kapacity všetkých zainteresovaných subjektov v meste by sa preto mali posilniť o stratégie a nástroje na ich posilnenie. Dobré riadenie miest umožňuje vyvážiť verejné a súkromné záujmy trhovými mechanizmami.

Integrovaný prístup

Všetky oblasti mestskej politiky musia byť priestorovo, sektorovo a časovo koordinované. Integrovaný prístup sa opiera o súčasné a spravodlivé zváženie všetkých záujmov a záujmov týkajúcich sa rozvoja miest. Preto by sa mali združovať a vyvážiť rôzne, čiastočne protichodné záujmy, ako aj vzájomné efekty rôznych intervencií. Mestá musia vypracovať integrované a udržateľné stratégie rozvoja a zabezpečiť ich implementáciu pre mesto ako celok, od jeho funkčných oblastí až po susedstvá.

Participácia a spoluvytváranie

Integrovaný prístup si vyžaduje zapojenie širokej verejnosti, ako aj sociálnych a ekonomických partnerov a iné zainteresované subjekty, zohľadňujúc ich záujmy a znalosti. Účasť verejnosti na procesoch rozvoja miest by mala zahŕňať všetkých mestských aktérov, čo tiež posilňuje miestnu demokraciu. Občania by mali mať možnosť vyjadriť sa k procesom, ktoré ovplyvňujú ich každodenný život. Potrebné je podporovať a zlepšovať nové formy participácie vrátane spoluvytvárania a spolunavrhovania v spolupráci s obyvateľmi, sieťami občianskej spoločnosti, komunitnými organizáciami a súkromnými podnikmi. Experimentovanie s novými formami participácie môže mestám pomôcť zvládnuť protichodné záujmy, rozdeliť zodpovednosť, nájsť inovatívne riešenia a zároveň pretvárať a udržiavať mestské priestory a vytvárať nové spojenectvá pre tvorbu integrovaných mestských priestorov. Participácia verejnosti je kľúčom k úspešnému zabezpečeniu vysoko kvalitného zastavaného prostredia.

Viacúrovňové riadenie

Každá úroveň riadenia – miestna, regionálna, metropolitná, národná, európska i globálna – má osobitnú zodpovednosť za budúcnosť našich miest na základe princípov subsidiarity a proporcionality. Komplexné výzvy by mali spoločne riešiť všetky úrovne mestskej a priestorovej politiky. To si vyžaduje spoluprácu všetkých spoločenských aktérov vrátane občianskej spoločnosti a súkromného sektora. Podľa odporúčaní v Amsterdamskom pakte a Novej urbánnej agende, vertikálna a horizontálna viacúrovňová spolupráca a spolupráca viacerých zainteresovaných strán, zdola nahor aj zhora nadol, je kľúčom k dobrému riadeniu miest.

Miestne orientovaný prístup

Mestá by sa mali považovať za referenčné body pre integrovaný horizontálny a vertikálny prístup. Mestské stratégie a nástroje financovania miest by mali byť založené na dôkladnej analýze konkrétnej situácie v danom mieste, najmä identifikáciou potenciálnych prínosov a rizík, zainteresovaných subjektov a obmedzení, pričom je nevyhnutné mať na zreteli miestny rozvoj, čo umožní endogénnu transformáciu miest a zníži miestne sociálno-ekonomické nerovnosti. Vhodné formálne a neformálne nástroje by mali pokrývať všetky priestorové úrovne, od susedstiev cez miestne orgány až po širšie funkčné oblasti vrátane metropolitnej úrovne.

D POSILNENIE POSTAVENIA MIEST ZA ÚČELOM TRANSFORMÁCIE

Miestne orgány majú najbližšie k občanom a sú v kontakte s ich každodenným životom a ich potrebami. Mestá zodpovedajú za alokovanie verejných služieb, ktoré umožňujú občanom uplatňovať svoje základné práva na participáciu v spoločnosti. Mestá sú tiež zodpovedné za vyváženie rôznych, niekedy aj konfliktných aspektov a záujmov. Miestnym orgánom to dáva rozhodujúcu úlohu pri zabezpečovaní a zastupovaní celkového verejného záujmu.

My ministri zdôrazňuje dôležitosť schopnosti miest uvoľniť svoju transformačnú silu, dynamicky reagovať na rýchlo sa meniace podmienky a poskytovať vysokú kvalitu života. Potrebná podpora z európskej, národnej a regionálnej úrovne umožní mestám nájsť lokálne riešenia na globálne výzvy.

D.1 POSILNENIE RIADENIA MIEST S CIEĽOM ZABEZPEČIŤ VEREJNÉ BLAHO

Mestá potrebujú:

- **právne rámcové podmienky** na všetkých administratívnych a politických úrovniach založené na princípe partnerstva a zakotvené vo viacúrovňovom systéme riadenia;
- **investičné kapacity** generované ich vlastnými príjmami, pridelovaním prostriedkov na národnej a regionálnej úrovni, ako aj osobitnými programami financovania na úrovni EÚ, národnej a regionálnej úrovni;
- **primerane kvalifikovaných zamestnancov**, ktorí sú neustále školení. Potrebná podpora z európskej, národnej a regionálnej úrovne umožňuje mestám nájsť lokálne riešenia na globálne výzvy, aby dokázali držať krok s budúcimi výzvami, ako aj so širšími technologickými a spoločenskými trendmi. Miestne orgány by mali byť tiež schopné integrovať rôzne odvetvové politiky a plány, ako aj podporovať a usmerňovať zložité a participatívne procesy a procesy zdola nahor;
- **riadenie a formovanie infraštruktúry**, verejných služieb a verejného blaha. Ide o služby zdravotníctva, sociálnej starostlivosti, vzdelávania, kultúry, zásobovania vodou a energiou, o odpadové hospodárstvo, verejnú dopravu, digitálne siete, informačné systémy a verejné priestory, ako aj zelenú a modrú infraštruktúru. Súčasťou všetkých mestských politik je zároveň zabezpečenie bezpečného, zdravého, cenovo dostupného, dobre navrhnutého a primeraného bývania.

My ministri zdôrazňujeme, že spoľahlivé riadenie miest zamerané na verejné blaho je potrebné na to, aby sa všetky mestá zmenili na spravodlivé, zelené a produktívne mestské systémy. Politici a správa na všetkých úrovniach sú preto vyzvané, aby zabezpečili finančné a právne rámcové podmienky na základe princípov subsidiarity a proporcionality vzhľadom na rozpočtové pravidlá, ktoré podpora tieto oblasti aktivít:

D.1.1 Aktívna a strategická pozemková politika a územné plánovanie

V mnohých mestách vedie obmedzený priestor ku konfliktu záujmov. Miestne orgány musia uplatňovať udržateľné, transparentné a spravodlivé územné plánovanie a územné politiky vrátane vlastníctva a kontroly pozemkov miestnymi orgánmi. Z dôvodu zabezpečenia odolného a dlhodobého rozvoja musia brať miestne orgány do úvahy strategický a budúci vývoj vrátane rizík z toho vyplývajúcich. Medzi kľúčové prvky na dosiahnutie uvedeného cieľa patrí:

- polycentrická sídelná štruktúra s primeranou kompaktnosťou a hustotou v mestských a vidieckych oblastiach s optimálnymi spojeniami v rámci miest na minimalizáciu vzdialeností medzi bývaním, prácou, oddychom, vzdelávaním, miestnymi obchodmi a službami. Účelom je minimalizácia potreby dopravy a mobility v rámci miest a medzi nimi, boj s rozširovaním miest s následnou redukciou dopravných plôch;
- podpora spolupráce presahujúcej administratívne a národné hranice a koordinácia územného plánovania vo funkčných oblastiach, berúc do úvahy väzby medzi mestom a vidiekom s cieľom predchádzať rozširovaniu miest a obmedzovať ho;
- znižovanie zaberania pôdy, uprednostňovanie obnovy a komplexnej regenerácie mestských oblastí vrátane obnovy brownfieldov s cieľom obmedziť zaberanie pôdy;
- využívanie pôdy by malo vyvážiť hustotu miest uprednostňovaním zelenej a modrej infraštruktúry, zvyšovaním biodiverzity v meste a umožnením klimaticky neutrálneho, odolného a environmentálne vhodného rozvoja miest, ako aj lepšej kvality ovzdušia;
- navrhovanie a manažment bezpečných a prístupných verejných priestorov poskytujúcich zdravé životné prostredie pre všetkých občanov;
- dostatočný priestor pre primerané, bezpečné, dobre navrhnuté a cenovo dostupné bývanie na zabezpečenie susedstiev plných života, sociálne zmiešaných susedstiev a snaha obmedziť špekulatívnu pozemkovú politiku;
- zmiešané využitie mestských priestorov na podporu nových foriem výroby a hospodárskej činnosti v zelenej a kreatívnej ekonomike založenej na službách.

D.1.2 Aktívne formovanie digitálnej transformácie

Kľúčom k integrovanému rozvoju miest je dnes digitalizácia procesov a ich riadenia v mestách vrátane rozsiahlych a rýchlo rastúcich tokov dát. Digitalizácia nikdy nie je samoúčelná. Miestne orgány ako súčasť verejného sektora by mali zavádzať technológie založené na riešeníach, ktoré zodpovedajú verejným potrebám. Digitálna transformácia a spolupráca nevyhnutná na jej dosiahnutie by mali byť založené na spoločných ľudských hodnotách, ako sú inkluzívnosť, zameranie na človeka a transparentnosť a zároveň by mali byť v súlade

s medzinárodným právom vrátane ľudských práv. Mestá by mali byť schopné formovať digitálnu transformáciu prostredníctvom:

- rozvoja a implementácie integrovaných a inkluzívnych smart city stratégií v záujme dosiahnutia verejného blaha vrátane hodnotenia vplyvu s dôrazom na dlhodobé efekty;
- zlepšenia rozhodovania a digitálnych verejných služieb. Dáta by sa mali používať pre verejné blaho s etickým a spoločensky zodpovedným prístupom, využívaním, zdieľaním a správou. Zároveň je potrebné tieto dáta starostlivo zvážiť z hľadiska ochrany súkromia;
- implementácie komplexnej, výkonnej a odolnej verejnej dátovej infraštruktúry a riadenia. Mestá by mali mať prístup k dátam dôležitým pre verejné úlohy;
- podpory nástrojov celoživotného vzdelávania na posilnenie postavenia občanov a verejnej správy, podpory digitálnych zručností a zabezpečenia digitálnej súdržnosti;
- digitálnych riešení, ktoré môžu najmä v krízových situáciách ochrániť a zvýšiť kapacitu miestnych orgánov konať.

D.2 ZABEZPEČENIE ADEKVÁTNYCH POLITÍK A FINANCOVANIA PRE MESTÁ

Miestne orgány potrebujú na dosiahnutie spomínaných cieľov podporný rámec zahŕňajúci všetky úrovne riadenia a príslušné zainteresované subjekty. Regulácie EÚ, národné a regionálne nariadenia by mali podporovať implementáciu integrovaných mestských politík pre verejné blaho a podnietiť transformáciu miest, rešpektujúc princíp subsidiarity v súlade s kompetenciami jednotlivých úrovní.

D.2.1 SILNÁ NÁRODNÁ MESTSKÁ POLITIKA A FINANCOVANIE

V súlade s Lipskou chartou z roku 2007 a Novou urbánnou agendou je potrebné posilniť národné a regionálne mestské politiky, v dôsledku čoho by sa zlepšilo postavenie miest, čím by prispievali k dôslednej implementácii udržateľného rozvoja na miestnej úrovni.

My ministri súhlasíme, že v rámci svojich povinností a schopností a v súlade s rozpočtovými pravidlami podporíme pokračovanie a zavádzanie národných a regionálnych mestských politík s cieľom:

- **umožniť výmenu** skúseností a poznatkov medzi mestami a ostatnými zainteresovanými subjektmi na regionálnej, národnej, nadnárodnej úrovni a úrovni EÚ s cieľom posilniť kapacitu na implementáciu integrovaných a udržateľných stratégií rozvoja miest;
- **pôsobiť ako platformy** pre dialóg medzi mestom a ostatnými partnermi s cieľom zabezpečiť viacúrovňové riadenie rôznymi spôsobmi vrátane viacúrovňových partnerstiev;
- **podporiť rozvoj alebo prerozdelenie národných, alebo regionálnych programov** financovania významných mestských výziev a uľahčiť spolufinancovanie z európskych fondov ako dôležitých nástrojov umožňujúcich tvorbu a implementáciu integrovaných a udržateľných stratégií a projektov mestského rozvoja;
- **poskytnúť stimuly** pre inovatívne a experimentálne projekty, ktoré sa zameriavajú na súčasné výzvy v oblasti udržateľného rozvoja miest.

D.2.2 JASNÉ NARIADENIA EÚ A NÁSTROJE FINANCOVANIA

Urbánna agenda pre EÚ, ktorú v roku 2016 uviedol Amsterdamský pakt, odštartovala kľúčový proces viacúrovňového riadenia s cieľom posilniť postavenie miest v legislatíve a tvorbe politiky. Vysoko si vážime prácu viacúrovňových partnerstiev so zameraním na lepšiu reguláciu, lepšie financovanie a lepšie šírenie znalostí. Ich práca prispela k zvýšeniu zrozumiteľnosti regulačného rámca EÚ pre mestské témy a k zlepšeniu rozvoja politiky EÚ vzhľadom na mestské aspekty. Zahŕňa to zdokonalenie a úpravu nástrojov financovania, ako aj rozšírenie spoločnej vedomostnej základne o mestských záležitostiach v Európe. Urbánna agenda pre EÚ predstavuje hlavný proces na podporu európskych inštitúcií, členských štátov, regionálnych a miestnych orgánov a funkčných oblastí všetkých veľkostí pri implementácii strategických princípov Lipskej charty.

My ministri preto súhlasíme s tým, že budeme pokračovať v posilňovaní a zdokonaľovaní Urbánnej agendy pre EÚ ako procesu založenom na princípe partnerstva a v úplnom súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality v prístupe k viacúrovňovému riadeniu. Ďalej vyzývame európske inštitúcie, aby pri posudzovaní vplyvov, ak je to relevantné, zohľadnili dopady a dôsledky nariadení a smerníc EÚ týkajúcich sa mestských oblastí a aby aktívne zapojili miestne a regionálne subjekty do konzultácií o nových a existujúcich právnych predpisoch EÚ.

Financovanie, finančné nástroje a programy EÚ týkajúce sa mestských záležitostí poskytované európskymi inštitúciami zohrávajú v európskych mestách cennú rolu pre mestskú politiku, a preto si musia zachovať silný mestský rozmer. Medzi ostatnými programami EÚ, poradenskou podporou a finančnými nástrojmi je politika súdržnosti kľúčom k implementácii integrovaných a udržateľných stratégií rozvoja miest a miestneho prístupu k miestnym a regionálnym mestským projektom. Tieto programy by mali s pomocou Európskej urbánnej iniciatívy stimulovať integrované, inovatívne a participatívne prístupy k udržateľnému rozvoju miest, podporovať sociálno-ekonomickú a územnú súdržnosť, podporovať polycentrické štruktúry osídlenia a priblížiť EÚ k občanom.

Vertikálna a horizontálna výmena poznatkov a odborných znalostí medzi všetkými zainteresovanými subjektmi a úrovňami riadenia by mala pokračovať a mala by byť posilnená. Tejto myšlienke môžu pomôcť programy rozvoja miest, výskumné a vývojové programy spolupráce, siete a iniciatívy financované z prostriedkov EÚ. Umožňuje to poučiť sa z osvedčených postupov a inovatívnych prístupov, ako aj z kľúčových zásad práce a nástrojov. Urbánna agenda pre EÚ ponúka platformu na výmenu pre európske, národné, regionálne a miestne mestské zainteresované subjekty.

My ministri nabádame európske inštitúcie, členské a partnerské štáty, ako aj regionálne a miestne orgány, aby podporovali zrozumiteľnú koordináciu metód a cieľov medzi európskymi programami a iniciatívami, ako sú Urbánna agenda pre EÚ, URBACT, Európska urbánna iniciatíva, zahŕňajúc inovatívne aktivity a programy politiky súdržnosti.

E ZÁVEREČNÁ VÝZVA

My ministri sme presvedčení, že Nová Lipská charta poskytuje silný rámec pre dobré a udržateľné riadenie miest. Zdôrazňuje transformačnú silu miest v oblasti verejného blaha prostredníctvom kľúčových princípov, kľúčových aspektov a špecifických oblastí aktivít.

Vyzývame inštitúcie EÚ, členské a partnerské štáty, ako aj miestne a regionálne orgány a zainteresované subjekty v mestách na všetkých úrovniach riadenia, aby sa zaviazali a prispeli k uvedeniu dohodnutého rámca do praxe prostredníctvom európskych, národných, regionálnych a miestnych iniciatív a programov.

Preto schvaľujeme dokument „Implementácia Novej Lipskej charty prostredníctvom viacúrovňového riadenia: ďalšie kroky pre Urbánnu agendu pre EÚ“, ktorý nadväzuje na strategické zásady Novej Lipskej charty s pokračovaním Urbánnej Agendy pre EÚ.

www.bmi.bund.de

Images by

Tom Thiele (Mobility in the city centre of Leipzig),
Andreas Schmidt (Buntgarnwerke and Johanna Park Leipzig)
Peter Eichler (Day-care centre Leipzig)
City of Leipzig (Housing in Leipzig)

Preklad

Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
Sekcia bytovej politiky, stavebníctva a mestského rozvoja
Námestie slobody č. 6
810 05 Bratislava